

Profitabilitatea și economia sclaviei

Grecia Antică prezintă un interes special atunci când se discută despre profitabilitatea și politica economică a sclaviei. Întrucât Grecia Antică a fost o societate bazată pe sclavi (Finley, 1960; Hunt, 2018), situația acesteia ridică cele mai multe întrebări atunci când vine vorba despre impactul economic al muncii depuse de sclavi. În general, specialiștii argumentează faptul că atunci când se discută despre politica economică a sclaviei grecești trebuie să se plece de la premisa că termenii de *politică* și *politică economică* sunt termeni moderni, care nu existau în perioada Greciei Antice (Finley, 1999). Pe de altă parte, grecii antici aveau și foloseau termenul de *oikonomia*, termen care făcea referire la administrarea gospodăriilor private (Finley, 1999; Leshem, 2016).

Un alt aspect care trebuie avut în vedere atunci când se analizează politica economică a sclaviei grecești este legat de faptul că nu a existat o unică economie grecească, așa cum nu a existat o singură societate grecească. Această mențiune vine pe fondul sutelor de entități statale care au existat în Grecia Antică care prezentau infrastructuri socio-economice foarte diferite între ele (Wiedemann, 1981; Cartledge, 2002). Cu toate acestea, se poate discuta despre importanța dimensiunii economice reprezentată de instituția sclaviei în Grecia Antică. Prin urmare, la nivelul societății Grecii Antice, sclavii au format o parte semnificativă a forței de muncă, aceștia fiind incluși atât în activități agricole și industriale, cât și în activități domestice (Schlaifer 1968). În Dialogul lui Socrate cu Theodote se observă că filosoful grec Socrate menționează activitățile care pentru cetățenii ateniei reprezentau resurse financiare și de îmbogățire, activități bazate pe utilizarea exclusivă a sclavilor: (1) deținerea unei ferme mari (în care întreaga muncă agricolă era întreprinsă de către sclavi); (2) deținerea unor locuințe pentru închiriere (de obicei, acestea erau folosite fie pentru cazarea locatarilor temporari, fie serveau drept bordeluri pentru sclavele prostituate); și (3) deținerea de meșteșugari sclavi (Cartledge, 2002). În continuare, un alt element interesant este legat de faptul că raționalitatea economică antică era diferită față de raționalitatea economică modernă (Cartledge, 2002). Dacă majoritatea locuitorilor din Grecia Antică, majoritate formată din fermieri țărani, urmărea strategii de risc minim, raționalitatea economică modernă se baza pe aspecte precum maximizarea profiturilor, utilizarea cea mai eficientă a resurselor limitate, utilizarea de metode tehnice cât mai noi (Mickwitz, 1937). Cu toate acestea, elita bogată a Greciei Antice analiza raționalitatea economică într-o manieră mult mai apropiată de

pre-industrial și pre-capitalism - într-un cadru conceptul de acest fel, cetățenii bogați au realizat importanța profitului ce venea odată cu munca depusă de sclavi (Finley, 1999).

Problematica principală legată de studierea profitabilității și politicii economice a sclavilor din Grecia Antică se reflectă în faptul că există o lipsă de date antice cuantificabile. Mai exact, nu există date clare, care pot fi cuantificabile despre prețurile pentru cumpărarea, întreținerea și amortizarea sclavilor și nici nu există cifre care să ajute la calcularea eficienței utilizării muncii sclavilor. Chiar dacă, în general, sclavii din Grecia Antică nu au fost percepuți în mod economic ca mijloace de îmbogățire publică, aceștia au fost cumpărați și utilizați în urma unor calcule prudente și bine stabilite (Cartledge, 2002).

Comerțul transatlantic cu sclavi care s-a desfășurat între continentul african și țările europene reprezintă un aspect important în discuția despre sclavie și profitabilitatea acesteia. Așa cum s-a menționat și anterior, sclavia nu s-a născut din rasism, ci rasismul s-a născut din sclavie; la rândul ei sclavia s-a născut din considerente pur economice (Williams, 1994). Eric Williams vine cu o perspectivă foarte interesantă, argumentând și demonstrând faptul că înaintea sclavilor negri de pe continentul african, coloniile țărilor europene din zona celor două Americi s-au folosit de munca amerindienilor, apoi de munca „servitorilor albi” (Williams, 1944; Lawson, 2018). Odată cu începerea producțiilor agricole pe teritoriile celor două Americi, țările colonizatoare au apelat prima dată la forța de lucru a locuitorilor băștinași; întrucât amerindienii nu s-au putut adapta nici fizic, nici spiritual la noul stil de viață, munca lor era într-un final lipsită de profit (Gallay, 2022). Prin urmare, țările colonizatoare au început să „importe” muncitori de pe continentul european - noii muncitori erau denumiți servitori, care uneori veneau către mirajul Lumii Noi pentru a scăpa de vechiul continent, alții erau răpiți și transportați împotriva lor peste ocean, iar, la un moment dat, persoanele condamnate erau trimise să lucreze în Lumea Nouă (Williams, 1944). De cele mai multe ori, acești servitori albi lucrau pe baza unui contract la finalul căruia deveneau din nou liberi. Cu toate acestea, contractele se întindeau pe durate foarte lungi de timp, servitorii albi erau transportați peste Ocean în condiții inumane, viața lor în Lumea Nouă era supusă unor criterii vitrege, iar felul în care erau tratați era caracterizat de violență (Lawson, 2018). Servitutea albilor a fost baza istorică pe care sclavia africanilor a fost construită - originea sclaviei negrilor nu se regăsește în considerente rasiale, ci în considerente de natură economică, și anume, ieftinătatea muncii depuse de aceștia (Williams, 1944). Culturile de zahăr, tutun și bumbac au adus o schimbare în structura economică a coloniilor europene, ceea ce a implicat plantații mult mai întinse și o muncă de lucru mult mai sporită și ieftină (Higman, 2000).

Odată cu accesul la continentul african, europenii au sesizat calitățile negrilor în privința muncii pe care o depuneau; erau mai rezistenți, mai docili și aveau o capacitate de lucru superioară (Basset, 1896). Prin urmare, conduse de rațiuni economice, țările colonizatoare au preferat forța de muncă a negrilor din Africa, în detrimentul servitorilor albi, întrucât aceasta era cea mai ieftină și cea mai profitabilă (Walsh, 2011). Sclavii erau pur și simplu tratați ca forme de capital și percepuți ca o funcție de producție, funcție care trebuie să fie înțeleasă ca intrări de sclavi și materiale necesare pentru a susține sclavii în recoltarea culturilor agricole și pentru a susține producția forței de lucru a sclavilor (Tomich, 2004).

Există o serie de specialiști care susțin faptul că sclavia și forța de muncă nelimitată a sclavilor au avut un rol decisiv în dezvoltarea socio-economică a țărilor vest-europene (Williams, 1944; Baptist, 2014; Beckert, 2014; Johnson, 2013). De cele mai multe ori se argumentează faptul că dezvoltarea societăților vestice a venit prin prisma industrializării, și că, fenomenul industrializării era predestinat Vestului datorită unei orientări specifice către piața înscrise în genetica culturilor vestice. Cu toate acestea, aproape mereu se pierde în vedere faptul că industrializarea a avut loc datorită muncii agricole manuale pe care sclavii erau forțați să o depună (Baptist, 2016). Pe de altă parte, există unii specialiști care încearcă să demonstreze faptul că sclavia și munca forțată depusă de sclavi nu a fost eficientă din punct de vedere economic (Smith, 1776; Wright, 1986; Olmstead și Rhode, 2018). Cel mai des întâlnit argument, care susține faptul că munca forțată a sclavilor nu a adus de fapt la avantaje economice atât de mari încât să propulseze țările vestice într-o dezvoltare socio-economică imensă, face referire la faptul că achiziționarea de sclavi nu este ieftină; din contra, cumpărarea de sclavi este o acțiune economică costisitoare (Smith, 1776).